

Bartłomiej Oręziak

Kompetencje referendarza sądowego w polskiej procedurze karnej - analiza *de lege lata*

Podstawowym celem tego artykułu naukowego jest przeprowadzenie analizy powszechnie obowiązującego w Polsce prawa, dzięki czemu zostanie uzyskana aktualna pozycja referendarza sądowego w polskiej procedurze karnej, po nowelizacji Kodeksu Postępowania Karnego z 11.3.2016 r.¹ W pierwszej kolejności zostanie zaprezentowany ogólny, ustrojowy status tego urzędnika państwowego wynikający z Konstytucji RP oraz ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych. Następnie zostaną przedstawione jego konkretne kompetencje wynikające z prawa proceduralnego. Wszystkie wspomniane powyżej kwestie pozwolą nam zilustrować spektrum jego kompetencji, odpowiedzialności i wykonywanych funkcji w ramach całej procedury karnej. Autor artykułu, poza czystą analizą przepisów prawa, będzie subsydiarnie korzystał z dorobku doktryny w przedmiocie. Jednym z poruszonych w artykule węzłowych zagadnień jest próba zidentyfikowania i rozróżnienia obowiązków referendarza sądowego w zakresie wykonywania wymiaru sprawiedliwości od wykonywania przez niego obowiązków z zakresu ochrony prawnej, innych niż wymiar sprawiedliwości. Te drugie, co do zasady, są zarezerwowane dla referendarza sądowego. Na zakończenie niniejszego artykułu zostaną zaproponowane postulaty „*de lege ferenda*” dla polskiego ustawodawcy.

1. Uwagi wstępne

Celem niniejszego artykułu jest określenie kompetencji, a następnie pozycji referendarza sądowego w polskiej procedurze karnej. Kluczowymi dla dokonania przedmiotowej analizy polskiego porządku prawnego są po pierwsze; ustawa z dnia 6.6.1997 r. - Kodeks postępowania karnego (dalej: kodeks postępowania karnego/KPK)² oraz po drugie; ustawa z dnia 27.7.2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (dalej: PUSP)³.

W pierwszej kolejności ogólnie przedstawiona zostanie analiza statusu prawnego referendarza sądowego, następnie jego kompetencje, co pozwoli dokonać oceny jego pozycji

¹ Dz.U. 2016, poz. 437

² T.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 178 z późn. zm.

³ T.j. Dz. U. 2062 poz. 2062.

w polskiej procedurze karnej. Przepisy ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych mają wobec referendarza sądowego uniwersalne zastosowanie określając jego zasadniczy status prawny. Natomiast konkretne regulacje formułujące aktualną pozycję prawną referendarza sądowego znajdują się, w zależności od obszaru, m.in. w procedurze karnej lub cywilnej.

Główną płaszczyzną rozważań będzie środowisko postępowania karnego. Przepisy te kreują na potrzeby procesu karnego charakterystyczną pozycję referendarza sądowego, przyznając mu różnorodne kompetencje, właściwe dla tego specyficznego postępowania. Reasumując, sedno problemu sprowadza się do odnalezienia odpowiedzi na pytanie jaką rolę i jakie funkcje spełnia aktualnie referendarz sądowy w polskiej procedurze karnej.

Należy mieć na uwadze, że znaczące zmiany w postępowaniu karnym mające miejsce na przestrzeni lat 2015 – 2016 spowodowały, że prowadzona analiza aktualnego statusu referendarza sądowego, musi uwzględniać tzw. nowelę marcową kodeksu postępowania karnego z 2016 r.

2. Status referendarza sądowego w świetle przepisów ustawy z 27.7.2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych

2.1. Analiza przepisów

Zadania z zakresu wymiaru sprawiedliwości wykonują sędziowie, a w sądach rejonowych także asesory sądowi, z wyłączeniem stosowania tymczasowego aresztowania w postępowaniu przygotowawczym oraz postępowań upadłościowych i restrukturyzacyjnych, natomiast zadania z zakresu ochrony prawnej, inne niż wymiar sprawiedliwości, wykonują w sądach referendarze sądowi i starsi referendarze sądowi (dalej: referendarze sądowi) (art. 2 § 1 i 2 PUSP). Z powyższego wynika zróżnicowanie wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości od zadań z zakresu ochrony prawnej, innych niż wymiar sprawiedliwości. Te pierwsze zarezerwowane są wyłącznie dla sędziów i, w ograniczonym zakresie, asesorów sądowych. Wymiar sprawiedliwości jest to rozstrzygnięcie konfliktów co do prawa środkami przymusu prawnego, a więc przedmiotem wymiaru sprawiedliwości są konflikty (spory) powstające w stosunkach prawnych⁴. Nie jest więc wymiarem sprawiedliwości samo stosowanie prawa, gdy jego przedmiotem jest stosunek o charakterze

⁴ S. Włodyka, *Ustrój organów ochrony prawnej*, Warszawa 1968, s. 49.

niekonfliktowym, choćby ta działalność była wykonywana przez sądy⁵. To ostatnie można nazwać zadaniami z zakresu ochrony prawnej, co potwierdza doktryna, bowiem przez pojęcie „ochrona prawna” rozumie się „zadania sądów, które nie polegają na rozstrzygnięciu sporów o prawo i konfliktów prawnych, ani na rozstrzygnięciu o zasadności zarzutów karnych”⁶.

W wyroku z dnia 24.10.2007 r.⁷, dotyczącym konstytucyjności ówczesnego art. 135 § 1 PUSP, Trybunał Konstytucyjny orzekł, że jest on niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP⁸ (dalej: Konstytucja RP). Jest to o tyle istotne, że art. 135 § 1 PUSP dotyczył powierzenia asesorowi sądowemu pełnienia czynności sędziowskich, a więc pełnienia zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości, przy czym ówczesny art. 2 PUSP takiej możliwości nie przewidywał. Jedyny przewidziany wyjątek konstytucyjny od ogólnej zasady sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez sędziów przewiduje art. 182 Konstytucji RP, który określa zasadę partycypacji obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Zdaniem Trybunału, nie stoi to na przeszkodzie, żeby ustawodawca wprowadził dalsze wyjątki, byleby odpowiadały one niezbędnym kryteriom. Do tych warunków należy: po pierwsze, zgodność z kryterium o charakterze materialnym, dzięki którym zapewniona jest bezstronność, niezawisłość i niezależność sądu, po drugie, fakt, że muszą one być zgodne z konstytucyjnie legitymowanym celem i mieścić się w granicach tego celu. Trybunał nie zakwestionował samej idei powierzenia asesorowi sądowemu realizacji zadań z zakresu sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Potwierdzeniem powyższego jest aktualna treść art. 2 § 1 PUSP. Przy dochowaniu wskazanych przez Trybunał warunków możliwe jest powierzenie sprawowania wymiaru sprawiedliwości innym, poza sędziami i asesorami sądowymi, podmiotom.

Wyodrębnienie funkcji sprawowania wymiaru sprawiedliwości *sensu stricto* od innych czynności przez sądy w ramach szeroko pojmowanej ochrony prawnej pozwoliło na powołanie instytucji referendarza sądowego⁹. Na mocy przepisów szczególnych, np. kodeksu postępowania karnego, referendarzowi powierza się pełnienie funkcji, które wcześniej były zarezerwowane i wykonywane przez sędziego (choć mogą je wykonywać także sędziowie oraz asesorzy sądowi, pod warunkiem, że ich wykonywanie nie jest możliwe przez

⁵ T. Ereciński, J. Gudowski, J. Iwulski, *Komentarz do ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych i ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa*, Warszawa 2003, s. 15.

⁶ T. Ereciński, J. Gudowski (red.), J. Iwulski, *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 595.

⁷ Sygn. akt SK 7/06.

⁸ T.j. Dz. U. z 2009 r., Nr 114, poz. 946.

⁹ A. Górski, *Prawo o ustroju sądów powszechnych*, Warszawa 2013, s. 26-28.

referendarzy sądowych). *De lege lata* nie polegają one jednak na sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości.

Referendarz sądowy jest urzędnikiem sądowym wyposażonym w prawo wykonywania czynności z zakresu ochrony prawnej który, działając w zakresie swoich kompetencji, wykonuje czynności sądów¹⁰. Ustawodawca ustanowił bardzo wysokie wymagania dla kandydata na to stanowisko. Zgodnie z art. 149 i nast. PUSP na referendarza sądowego może być mianowany ten, kto:

1. posiada obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich;
2. jest nieskazitelnego charakteru;
3. ukończył wyższe studia prawnicze w Polsce i uzyskał tytuł magistra prawa lub zagraniczne uznane w Polsce;
4. ukończył 24 lata;
5. zdał egzamin sędziowski, prokuratorski, notarialny, adwokacki lub radcowski.

Referendarz sądowy w zakresie wykonywanych obowiązków jest niezależny co do treści wydawanych orzeczeń i zarządzeń określonych w ustawach. Jak bezpośrednio wynika z treści art. 151 § 1 PUSP niezależność ta ma charakter ograniczony co do podejmowanych decyzji mieszczących się w przyznanych mu kompetencjach. *„Niezależność oznacza samodzielność podejmowania decyzji, wolną od wpływów przełożonych i innych osób. Przy wykonywaniu obowiązków referendarze podlegają oczywiście Konstytucji RP, ustawom i innym aktom prawa. Ich niezależność wynika jednak z przepisów ustawy i nie jest tożsama z niezawisłością sędziów wynikającą z Konstytucji RP. Tym niemniej przy wykonywaniu swych obowiązków z zakresu ochrony prawnej powinni być wolni od nacisków przełożonych, zdystansowani od poglądów politycznych i opinii publicznej.”*¹¹.

Biorąc pod uwagę uprawnienia referendarza sądowego w postępowaniu karnym, cywilnym, i sądownoadministracyjnym, stwierdzić należy, że referendarz nie jest zwykłym urzędnikiem, lecz istotnym ogniwiem w funkcjonowaniu sądownictwa powszechnego i administracyjnego¹². Status referendarza sądowego określić można jako znacznego rangą funkcjonariusza państwowego w systemie sądownictwa, wyposażonego w szereg kompetencji. „O wysokiej pozycji referendarza sądowego świadczy zaszerogowanie tej grupy do wysokiego, drugiego poziomu w pięciostopniowej skali klasyfikacji zawodów

¹⁰ Ibidem, s. 621-623.

¹¹ Ibidem, s. 626-627. Podobnie A. Arkuszewska, *Referendarz sądowy w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2011, s. 100-116.

¹² W. Maciejko, M. Rojewski, P. Zaborniak, *Zarys metodyki pracy referendarza sądowego*, Warszawa 2009, s. 18. Autorzy podnoszą także argument niezbędności referendarza sądowego, z czym nie do końca się zgadzam. Podobnie A. Arkuszewska, *Referendarz...*, s. 50-51.

i specjalności zawartej w załączniku do rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z 7.8.2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy oraz zakresu jej stosowania”¹³.

Skorelowane z pozycją i zakresem uprawnień referendarza sądowego są przepisy dotyczące jego odpowiedzialności dyscyplinarnej. Za naruszenie swoich obowiązków, w tym za oczywistą i rażącą obrazę przepisów prawa i uchybienie godności stanowiska, referendarz ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną¹⁴. Jednocześnie jednak ustawodawca chroni niezależność referendarza podczas wykonywania swoich obowiązków.

3. Kompetencje referendarza sądowego w świetle przepisów ustawy z 6.6.1997 r. - Kodeks postępowania karnego

3.1. Uwagi wstępne

Ogólny status referendarza sądowego i pozycję w strukturach sądownictwa powszechnego określają przepisy PUSP. Referendarz sądowy wykonuje zadania z zakresu ochrony prawnej, inne niż wymiar sprawiedliwości. Natomiast poszczególne kompetencje referendarza sądowego określają ustawy proceduralne. Wskazać należy przede wszystkim kodeks postępowania karnego oraz posiłkowo ustawę z 17.11.1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego¹⁵.

3.2 Analiza przepisów

Kodeks postępowania karnego w wielu przepisach wskazuje na referendarza sądowego jako tego funkcjonariusza państwowego, który jest kompetentny do dokonania bądź przeprowadzenia określonych czynności procesowych w toku postępowania karnego. Dla jasnego ich przedstawienia celem ukazania pozycji referendarza, dzielę je na grupy ze względu na rodzaj uprawnień i zadań realizowanych przez ten organ. Zaproponowana typologia tym różni się od klasyfikacji, że nie jest wyczerpująca ani rozłączna i dlatego

¹³ W. Maciejko, M. Rojewski, P. Zaborniak, *Zarys metodyki...*, s. 18. Aktualnie obowiązuje nowe rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 7.8.2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania, Dz.U. 2014 poz. 1145 z późn. zm.

¹⁴ Przewidzianymi karami dyscyplinarnymi są: nagana, nagana z ostrzeżeniem, nagana z obniżeniem wynagrodzenia zasadniczego o 10% na okres dwóch lat albo wydalenie z pracy.

¹⁵ T.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1822 z późn. zm.

pewne grupy, pojęciowo, mieszczą w innych¹⁶. Niemniej, należało je wyróżnić ze względu na ich doniosłość.

3.2.2. Wydawanie postanowień i zarządzeń

Wydawanie postanowień jest główną kompetencją referendarza sądowego w polskim procesie karnym, obok wydawania przez niego zarządzeń. Zgodnie z **art. 93a KPK** w wypadkach określonych w ustawie referendarz sądowy może wydawać postanowienia lub zarządzenia, natomiast polecenia, które zgodnie z ustawą wydaje sąd, może wydawać także i referendarz. Od postanowień i zarządzeń wydanych w tym trybie można wnieść sprzeciw skutkujący utratą mocy zaskarżonych aktów. Jeżeli sprzeciw został wniesiony po terminie lub przez osobę nieupoważnioną prezes sądu odmawia jego przyjęcia. Przepis ten stanowi pewnego rodzaju analogię do rozwiązania przyjętego w art. 47¹ KPC¹⁷.

W literaturze podnosi się, że norma upoważniająca referendarza sądowego do wykonywania czynności sądu, powinna, analogicznie jak ma to miejsce w sądowym postępowaniu administracyjnym, zostać ulokowana w przepisach PUSP tworząc podstawę działania referendarzy sądowych, nie tylko w postępowaniu karnym, ale i cywilnym¹⁸. Odmienne niż sąd, który może orzekać także na rozprawie, referendarz może wydawać postanowienia i zarządzenia wyłącznie na posiedzeniach.

Uprawnienia referendarza, zgodnie ze wskazaną wyżej ogólną normą kompetencyjną¹⁹, są uszczegółowione w ustawie, co ma chronić przed wkraczaniem referendarzy sądowych w kompetencje zastrzeżone dla sędziów, np. poprzez dorozumiany sposób ich kreowania.

- **Artykuł 120 § 3 KPK** ustala, że w postępowaniu przed sądem zarządzenia w sprawach, o których mowa w § 1²⁰ i § 2²¹ przedmiotowego przepisu, może wydać także referendarz sądowy.

¹⁶ Np. wyznaczenie obrońcy na podstawie art. 81 § 1 KPK, przez referendarza sądowego, następuje w formie postanowienia.

¹⁷ Treść artykułu 47¹ KPC: „Referendarz sądowy może wykonywać czynności w postępowaniu cywilnym w wypadkach wskazanych w ustawie. W zakresie powierzonych mu czynności referendarz sądowy ma kompetencje sądu, chyba że ustawa stanowi inaczej.”

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ W literaturze kwestionowany jest taki charakter tego przepisu. Por. A. Arkuszewska, *Pozycja procesowa referendarza sądowego - de lege lata i de lege ferenda*, „IUSTITIA” 2015, nr 3, s. 118.

²⁰ Treść art. 120 § 1 KPK: „Jeżeli pismo nie odpowiada wymaganiom formalnym, przewidzianym w art. 119 lub w przepisach szczególnych, a brak jest tego rodzaju, że pismo nie może otrzymać biegu, albo brak polega na niezłożeniu należytych opłat lub upoważnienia do podjęcia czynności procesowej, wzywa się osobę, od której pismo pochodzi, do usunięcia braku w terminie 7 dni.”

- **Artykuł 156 KPK** stanowi, że na wniosek oskarżonego lub jego obrońcy wydaje się odpłatnie kopie dokumentów z akt sprawy. Zarządzenie w przedmiocie wniosku może wydać również referendarz sądowy. Natomiast, prezes sądu lub referendarz sądowy może w razie uzasadnionej potrzeby zarządzić wydanie odpłatnie uwierzytelnionych odpisów z akt sprawy.
- **Artykuł 231 KPK** przesądza, że jeżeli powstaje wątpliwość, komu należy wydać zatrzymaną rzecz, sąd, referendarz sądowy lub prokurator składa ją do depozytu sądowego albo oddaje osobie godnej zaufania aż do wyjaśnienia uprawnienia do odbioru. Dookreśleniem tej normy jest **art. 232 KPK**, który pozwala na sprzedaż przedmiotów ulegających szybkiemu zniszczeniu lub takich, których przechowywanie byłoby połączone z niewspółmiernymi kosztami lub nadmiernymi trudnościami albo powodowałoby znaczne obniżenie wartości rzeczy. Postanowienie w przedmiocie sprzedaży w postępowaniu przygotowawczym może wydać prokurator, a w postępowaniu sądowym sąd lub referendarz sądowy. Tymczasem zgodnie z **art. 232a KPK**, jeżeli dla zapewnienia prawidłowego toku postępowania wystarczające jest przechowywanie próbek w ilości niezbędnej do przeprowadzenia badań przedmiotów lub substancji, o których mowa w § 1²² omawianego przepisu, sąd właściwy do rozpoznania sprawy lub referendarz sądowy na wniosek prokuratora, niezwłocznie zarządza zniszczenie w całości lub w części pozostałych ilości przedmiotów lub substancji zbędnych do przeprowadzenia badań. Jeżeli sąd lub referendarz sądowy zarządził zniszczenie w części tych przedmiotów lub substancji, wskazuje on jednocześnie w postanowieniu miejsce i czas przechowywania ich pozostałej części w ilości niezbędnej do przeprowadzenia badań.
- **Artykuł 338 KPK**, w przypadku, gdy akt oskarżenia odpowiada warunkom formalnym, nakazuje prezesowi sądu lub referendarzowi sądowemu niezwłoczne zarządzenie doręczenia jego odpisu oskarżonemu, wzywając do składania wniosków dowodowych w terminie siedmiu dni od daty doręczenia aktu oskarżenia.

²¹ Treść art. 120 § 2 KPK: „W razie uzupełnienia braku w terminie, pismo wywołuje skutki od dnia jego wniesienia. W razie nieuzupełnienia braku w terminie, pismo uznaje się za bezskuteczne, o czym należy pouczyć przy doręczeniu wezwania.”

²² Treść art. 232a § 1 KPK: „Przedmioty i substancje stwarzające niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia, a w szczególności broń, amunicję, materiały wybuchowe lub łatwopalne, materiały radioaktywne, substancje trujące, duszące lub parzące, środki odurzające, substancje psychotropowe lub ich preparaty oraz prekursor kategorii 1, a także wyroby tytoniowe i napoje alkoholowe, przechowuje się w miejscu i w sposób zapewniający ich należyte zabezpieczenie.”

- **Artykuł 422 KPK** wskazuje, że w terminie zawitym 7 dni od daty ogłoszenia wyroku, strona, a w wypadku wyroku warunkowo umarzającego postępowanie, wydane go na posiedzeniu, także pokrzywdzony, mogą złożyć wniosek o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku. Natomiast w przypadku złożenia wniosku przez osobę nieuprawnioną, po terminie lub jeżeli zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 120 § 2 (por. przypis nr 12). Prezes sądu odmawia jego przyjęcia w formie zarządzenia, na które przysługuje zażalenie. Zarządzenie może wydać także referendarz sądowy.
- **Artykuł 622 KPK** zgodnie z którym, w postępowaniu z oskarżenia prywatnego, prezes sądu lub referendarz sądowy zarządza zwrot uiszczonych przez oskarżyciela prywatnego zryczałtowanych wydatków w całości, a w połowie w przypadku pojednania się stron po rozpoczęciu przewodu sądowego, w razie:
 - warunkowego umorzenia postępowania,
 - umorzenia postępowania z powodu niepoczytalności sprawcy lub znikomej społecznej szkodliwości czynu albo z powodu stwierdzenia w zarzucanym czynie znamion przestępstwa ściganego z urzędu,
 - zmiany trybu ścigania z powodu przyłączenia się prokuratora do postępowania wszczętego przez oskarżyciela prywatnego i zakończenia tego postępowania
 - w trybie publicznoskargowym.
 - pojednania się stron przed wszczęciem przewodu sądowego,
- **Artykuł 623 KPK** formułuje zasadę, zgodnie z którą sąd lub referendarz sądowy zwalnia osobę w całości lub w części od wyłożenia kosztów podlegających uiszczeniu przy wnoszeniu pisma procesowego, jeżeli wykazała ona, że ze względu na jej sytuację rodzinną, majątkową i wysokość dochodów, wyłożenie ich byłoby zbyt uciążliwe.
- **Artykuł 626 KPK** stanowi, że jeżeli w orzeczeniu wymienionym w § 1²³ nie zamieszczono rozstrzygnięcia o kosztach, jak również gdy zachodzi konieczność dodatkowego ustalenia ich wysokości lub rozstrzygnięcia o kosztach postępowania wykonawczego, orzeczenie w tym przedmiocie wydaje odpowiednio sąd pierwszej instancji, sąd odwoławczy, a w zakresie dodatkowego ustalenia wysokości kosztów także referendarz sądowy właściwego sądu.

²³ Treść art. 626 § 1 KPK: „W orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie sąd określa, kto, w jakiej części i zakresie ponosi koszty procesu.”

3.2.3. Skierowanie sprawy do postępowania mediacyjnego

Sąd lub referendarz sądowy może z inicjatywy lub za zgodą oskarżonego i pokrzywdzonego skierować sprawę do instytucji lub osoby do tego uprawnionej w celu przeprowadzenia postępowania mediacyjnego między pokrzywdzonym i oskarżonym (**art. 23 KPK**). Referendarz sądowy (ani czynny zawodowo sędzia, prokurator, asesor prokuratorski, a także aplikant wymienionych zawodów, ławnik, asystent sędziego, asystent prokuratora oraz funkcjonariusz instytucji uprawnionej do ścigania przestępstw) nie może prowadzić postępowania mediacyjnego

3.2.4. Wydawanie poleceń Policji i innym organom

Polecenia są to oświadczenia władcze wydawane organom podwładnym i tylko je wiążące. Obowiązują one jedynie w relacji zachodzącej między wydającym polecenie a zobowiązanym do jego wykonania²⁴.

Uprawnienie to daje referendarzowi realny wpływ na przebieg postępowania karnego, ponieważ **art. 15 KPK** stanowi, że policja i inne organy w zakresie postępowania karnego wykonują polecenia sądu, referendarza sądowego i prokuratora. Z powyższego wynikają dwie okoliczności: po pierwsze, referendarz sądowy może wydawać polecenia w zakresie postępowania karnego; po drugie, są one wykonywane przez policję i inne organy.

3.2.5. Nadawanie klauzuli wykonalności

Klauzula wykonalności jest niezbędnym elementem tytułu wykonawczego. Tylko na podstawie tego ostatniego można prowadzić skutecznie egzekucję, zaś tytuł wykonawczy bez klauzuli wykonalności stanowi tylko tytuł egzekucyjny. Dopiero nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu umożliwia wszczęcie i prowadzenie egzekucji.

Artykuł 107 KPK nakazuje sądowi lub referendarzowi sądowemu nadanie na żądanie osoby uprawnionej klauzuli wykonalności orzeczeniu podlegającemu wykonaniu w drodze egzekucji sądowej oraz odmówienia nadania klauzuli wykonalności ugodzie zawartej przed

²⁴ S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny Zarys systemu*, Warszawa 2016, s. 46.

mediatorem, w całości lub w części, jeżeli ugoda jest sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa.

3.2.6. Wyznaczenie obrońcy

Kodeks postępowania karnego przyznaje referendarzowi sądowemu kompetencje do wyznaczania oskarżonemu obrońcy. Jeżeli w sytuacji określonej w art. 78 § 1²⁵ lub 1a²⁶, art. 79 § 1²⁷ i 2²⁸ oraz art. 80²⁹ KPK oskarżony nie ma obrońcy z wyboru, prezes lub referendarz sądowy sądu właściwego do rozpoznania sprawy wyznacza mu obrońcę z urzędu (**art. 81 § 1 KPK**). Na uzasadniony wniosek oskarżonego lub jego obrońcy prezes lub referendarz sądowy sądu właściwego do rozpoznania sprawy może wyznaczyć nowego obrońcę w miejsce dotychczasowego. Wniosek o wyznaczenie obrońcy z urzędu prezes sądu, sąd lub referendarz sądowy rozpoznaje niezwłocznie oraz jeżeli okoliczności wskazują na konieczność natychmiastowego podjęcia obrony, prezes sądu, sąd lub referendarz sądowy, w sposób wskazany w art. 137 KPK³⁰, powiadamia oskarżonego oraz obrońcę o wyznaczeniu obrońcy z urzędu (**art. 81a KPK**). W literaturze słusznie zauważa się, że powierzenie wskazanych kompetencji referendarzowi sądowemu nie narusza sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez sądy, ponieważ nie odnoszą się one do przedmiotu procesu karnego³¹ i mają charakter uboczny³². Znamienne jest to, że kwestia

²⁵ Treść art. 78 § 1 KPK: „Oskarżony, który nie ma obrońcy z wyboru, może żądać, aby mu wyznaczono obrońcę z urzędu, jeżeli w sposób należyty wykaże, że nie jest w stanie ponieść kosztów obrony bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny.”

²⁶ Treść art. 78 § 1a KPK: „Przepis § 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli oskarżony żąda wyznaczenia obrońcy z urzędu w celu dokonania określonej czynności procesowej.”

²⁷ Treść art. 79 § 1 KPK: „W postępowaniu karnym oskarżony musi mieć obrońcę, jeżeli: 1) nie ukończył 18 lat, 2) jest głuchy, niemy lub niewidomy, 3) zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy jego zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem nie była w czasie popełnienia tego czynu wyłączona lub w znacznym stopniu ograniczona, 4) zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy stan jego zdrowia psychicznego pozwala na udział w postępowaniu lub prowadzenie obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny.”

²⁸ Treść art. 79 § 2 KPK: „Oskarżony musi mieć obrońcę również wtedy, gdy sąd uzna to za niezbędne ze względu na inne okoliczności utrudniające obronę.”

²⁹ Treść art. 80 KPK: „Oskarżony musi mieć obrońcę w postępowaniu przed sądem okręgowym, jeżeli zarzucono mu zbrodnię. W takim wypadku udział obrońcy w rozprawie głównej jest obowiązkowy.”

³⁰ Treść art. 137 KPK: „W wypadkach nie cierpiących zwłoki można wzywać lub zawiadamiać osoby telefonicznie albo w inny sposób stosownie do okoliczności, pozostawiając w aktach odpis nadanego komunikatu z podpisem osoby nadającej.”

³¹ Zgodnie z powszechnie akceptowaną w teorii i praktyce prawa i procedury karnej koncepcją, przedmiotem procesu karnego jest problem odpowiedzialności karnej, a czasem i cywilnej, oskarżonego za zarzucane mu przestępstwo. por. L. Schaff, *Wszczęcie postępowania karnego a problematyka podstawy i przedmiotu procesu*, PiP 1959, z. 2, s. 246-260; M. Cieślak, *O pojęciu przedmiotu procesu karnego i w sprawie tzw. „podstawy procesu”*, PiP 1959, z. 8-9, s. 333-341; W. Daszkiewicz, *Proces karny. Część ogólna*, t. I, Toruń 1985, s. 33 i nast.

³² E. Bachera, B. Smółka, *Instytucja referendarza sądowego w kontekście zmian procedury karnej* [w:] T. Gardocka, M. Jakubik, *Szkice o nowym modelu procesu karnego*, Warszawa 2014, s. 98.

wyznaczenia obrońcy oskarżonemu może być rozstrzygnięta zarówno przez referendarza sądowego jak i przez sędziego. To, czy sprawą tą będzie zajmować się referendarz zależy od decyzji sędziego. Kolejne przepisy kodeksu postępowania karnego dookreślają przedmiotową kompetencję:

- **Artykuł 84 KPK** ustala, że jeżeli należy dokonać czynności procesowych poza siedzibą lub miejscem zamieszkania obrońcy z urzędu, prezes sądu, przed którym ma być dokonana czynność, lub referendarz sądowy tego sądu, a w postępowaniu przygotowawczym prezes sądu rejonowego miejsca czynności lub referendarz sądowy tego sądu, na uzasadniony wniosek dotychczasowego obrońcy może wyznaczyć do dokonania tej czynności innego obrońcę spośród miejscowych adwokatów lub radców prawnych.
- **Artykuł 249 KPK** stanowi, że na żądanie oskarżonego, który nie ma obrońcy, wyznacza się, na czas rozstrzygania o przedłużeniu tymczasowego aresztowania oraz rozpoznania zażalenia na zastosowanie lub przedłużenie tego środka zapobiegawczego, obrońcę z urzędu w formie zarządzenia, które może wydać także referendarz sądowy.
- **Artykuł 378 KPK** stwierdza, że jeżeli w sprawie, w której oskarżony musi mieć obrońcę i korzysta z obrony z wyboru a obrońca lub oskarżony wypowiada stosunek obrończy, sąd, prezes sądu lub referendarz sądowy ustanawia obrońcę z urzędu, o ile oskarżony nie powołał obrońcy z wyboru.
- **Artykuł 451 KPK** stanowi zasadę zgodnie z którą sąd odwoławczy, na wniosek oskarżonego pozbawionego wolności złożony w terminie 7 dni od daty doręczenia mu zawiadomienia o przyjęciu apelacji, zarządza sprowadzenie go na rozprawę, chyba że uzna za wystarczającą obecność obrońcy i w tym przypadku jeżeli oskarżony nie ma obrońcy, sąd, prezes sądu lub referendarz sądowy wyznacza obrońcę z urzędu.

3.2.7. Odtworzenie akt sprawy

Odtworzenie akt sprawy następuje w sytuacji ich zaginięcia lub zniszczenia w całości lub części. Jak wskazuje Sąd Najwyższy, z istoty postępowania mającego na celu odtworzenie

akt wynika jednoznacznie, że ma ono wyłącznie charakter sprawozdawczy i w jego toku nie jest dopuszczalna jakakolwiek ingerencja w meritum sprawy³³.

Prezes sądu lub referendarz sądowy wzywa strony do złożenia w oznaczonym terminie wniosków co do sposobu odtworzenia akt sprawy oraz przedstawienia dokumentów umożliwiających ich odtworzenie (art. 162 KPK). Ci sami funkcjonariusze publiczni wzywają osoby posiadające potrzebne dokumenty do ich przedstawienia sądowi, a w razie potrzeby prezes sądu zarządza ich przymusowe odebranie.

3.2.8. Osobisty udział w przeprowadzaniu czynności procesowych

Jeżeli zachodzi potrzeba sprawdzenia okoliczności faktycznych przed wydaniem orzeczenia na posiedzeniu, sąd dokonuje tego sam albo w tym celu wyznacza sędziego ze składu orzekającego bądź zwraca się o wykonanie określonych czynności do sądu miejscowo właściwego (art. 97 KPK). Co istotne, jeżeli czynność ta nie wymaga przeprowadzenia dowodu, może ją wykonać także referendarz sądowy. Chodzi tutaj o fizyczne sprawdzenie powstałych w toku postępowania potrzeb sprawdzenia danych okoliczności faktycznych.

W literaturze powstały wątpliwości co do zakresu kompetencji referendarza przewidzianych w tym przepisie. Podnoszono, że mogą one naruszać sferę sprawowania wymiaru sprawiedliwości, która to jest zastrzeżona dla sędziów³⁴. Praktyka stosowania tego przepisu potwierdziła, że w istocie czynności te dalekie są od sprawowania wymiaru sprawiedliwości, bowiem chodzi tutaj np. o precyzowanie danych personalnych.

Wśród przepisów kodeksu postępowania karnego znajdują się też takie, które co prawda nie pozwalają na przeprowadzenie czynności procesowych przez referendarza, ale związane są z fizyczną obecnością referendarza podczas ich przeprowadzania:

- **Artykuł 177 KPK**, zgodnie z którym każda osoba wezwana w charakterze świadka ma obowiązek stawić się i złożyć zeznania. Przesłuchanie świadka może nastąpić przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku. W postępowaniu przed sądem w czynności w miejscu przebywania świadka bierze udział referendarz sądowy, asystent sędziego lub urzędnik zatrudniony w sądzie, w którego okręgu świadek przebywa.

³³ Postanowienie SN z 8.6.1993 r., WZ 97/93, OSNKW 1993, nr 9-10, poz. 58.

³⁴ A. Kozak, *A jednak niezbędny - rola referendarza sądowego w nowej procedurze karnej* [w:] *Kontradycyjność w polskim procesie karnym*, (red.) P. Wiliński, Warszawa 2013, s. 601-609.

- **Artykuł 390 KPK** stanowiący, że w wypadkach przewidzianych w § 2³⁵ przepisu przewodniczący może również przeprowadzić przesłuchanie przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku. W miejscu składania wyjaśnień lub zeznań w czynności bierze udział referendarz sądowy, asystent sędziego lub urzędnik sądowy.
- **Artykuł 517b KPK**, który znajduje zastosowanie w postępowaniu przyspieszonym, stanowiący, że w wypadku określonym w § 2a³⁶ przepisu we wszystkich czynnościach sądowych przy użyciu urządzeń technicznych, umożliwiających przeprowadzenie tych czynności na odległość, bierze udział w miejscu przebywania sprawcy referendarz sądowy lub asystent sędziego zatrudniony w sądzie, w którego okręgu przebywa sprawca.

3.2.9. Umorzenie lub zawieszenie postępowania karnego

Kompetencja do zawieszenia lub umorzenia postępowania karnego jest najdalej idącym uprawnieniem referendarza w ramach całego procesu karnego, ponieważ daje mu ono realny wpływ, nie tylko na przebieg dokonywanych czynności procesowych, lecz na zakończenie procesu. Z tego powodu może ono budzić uzasadnione wątpliwości co do jego zgodności z Konstytucją RP³⁷. Osobiście podzielam zdanie, że powierzenie referendarzowi prawa umorzenia postępowania jest wysoce kontrowersyjne ponieważ może to naruszać sędziowski monopol sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Jeżeli chodzi o zawieszenie postępowania zastrzeżeń jest mniej, skoro nie jest ono rozstrzygnięciem co do istoty procesu karnego.

- **Artykuł 57 KPK** ustala, że w razie odstąpienia oskarżyciela posiłkowego od oskarżenia nie może on ponownie przyłączyć się do postępowania. O odstąpieniu oskarżyciela posiłkowego od oskarżenia w sprawie, w której oskarżyciel publiczny

³⁵ Treść art. 390 § 2 KPK: „W wyjątkowych wypadkach, gdy należy się obawiać, że obecność oskarżonego mogłaby oddziaływać krępująco na wyjaśnienia współoskarżonego albo na zeznania świadka lub biegłego, przewodniczący może zarządzić, aby na czas przesłuchania danej osoby oskarżony opuścił salę sądową. Przepis art. 375 § 2 stosuje się odpowiednio.”

³⁶ Treść art. 517b § 2a KPK: „Można odstąpić od przymusowego doprowadzenia do sądu sprawcy ujętego w warunkach określonych w § 1, jeżeli zostanie zapewnione uczestniczenie przez sprawcę we wszystkich czynnościach sądowych, w których ma on prawo uczestniczyć, w szczególności złożenie przez niego wyjaśnień, przy użyciu urządzeń technicznych, umożliwiających przeprowadzenie tych czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku. W takim wypadku złożenie wniosku o rozpoznanie sprawy jest równoznaczne z przekazaniem sprawcy do dyspozycji sądu.”

³⁷ A. Kozak, *A jednak niezbędny...*, s. 601-609.

nie bierze udziału, sąd zawiadamia prokuratora. Nieprzystąpienie przez niego do oskarżenia w terminie 14 dni od doręczenia zawiadomienia powoduje umorzenie postępowania. Postanowienie o umorzeniu postępowania może wydać także referendarz sądowy.

- **Artykuł 60 KPK** stanowi, że w sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego prokurator wszczyna postępowanie albo wstępuje do postępowania już wszczętego, jeżeli wymaga tego interes społeczny. Postępowanie toczy się wówczas z urzędu, a pokrzywdzony, który przedtem wniósł oskarżenie prywatne, korzysta z praw oskarżyciela posiłkowego. Jeżeli prokurator, który wstąpił do postępowania, odstąpił potem od oskarżenia, pokrzywdzony powraca w dalszym postępowaniu do praw oskarżyciela prywatnego. Pokrzywdzony, który nie wniósł oskarżenia, może w terminie zawitym 14 dni od daty powiadomienia go o odstąpieniu prokuratora od oskarżenia złożyć akt oskarżenia lub oświadczenie, że podtrzymuje oskarżenie jako prywatne, a jeżeli takiego oświadczenia nie złoży, sąd lub referendarz sądowy umarza postępowanie. Natomiast zgodnie z **art. 61 KPK** w razie śmierci oskarżyciela prywatnego postępowanie zawiesza się, a osoby najbliższe lub osoby pozostające na utrzymaniu zmarłego mogą wstąpić w jego prawa. Postanowienie o zawieszeniu postępowania może wydać także referendarz sądowy i jeżeli w terminie zawitym 3 miesiące od dnia śmierci oskarżyciela prywatnego osoba uprawniona nie wstąpi w prawa zmarłego, sąd lub referendarz sądowy umarza postępowanie.
- **Artykuł 489 KPK** wskazuje, że rozprawę główną w postępowaniu w sprawach z oskarżenia prywatnego poprzedza posiedzenie pojednawcze, które prowadzi sędzia lub referendarz sądowy. Natomiast, zgodnie z **art. 492 KPK**, w razie pojednania stron postępowanie to umarza się. Postanowienie o umorzeniu postępowania może wydać także referendarz sądowy.

3.2.10. Wyłączenie referendarza sądowego

Choć instytucja wyłączenia nie określa uprawnień referendarza sądowego, pozostaje z nimi w ścisłym związku. To właśnie z uwagi na szerokie kompetencje referendarza, ustawodawca nakazuje w **art. 44 KPK** odpowiednio stosować przepisy Rozdziału 2 Działu 2 kodeksu postępowania karnego w stosunku do referendarzy sądowych i ławników. Normy te określają zasady wyłączania sędziów w przypadku wystąpienia wątpliwości co do ich

bezstronności. Zasadność tego zabiegu wydaje się bezdyskusyjna, skoro referendarz w postępowaniu karnym jest organem decyzyjnym. Słuszny jest pogląd, zgodnie z którym „ratio legis przepisów o wyłączeniu jest zapewnienie, aby rozstrzygnięcie w sprawie zostało wydane przez osobę bezstronną, a zatem niemającą powiązań z żadną ze stron postępowania”³⁸. Regulacja art. 44 KPK jest przeniesieniem na grunt prawa i procedury karnej tożsamego rozwiązania wskazanego w art. 54 KPC³⁹.

3.3 Ocena zakresu i rodzaju kompetencji

Przechodząc do oceny zakresu i rodzaju kompetencji referendarza sądowego w polskim postępowaniu karnym, w pierwszej kolejności trzeba odnieść się do konstytucyjności przedmiotowej instytucji jako takiej. Istotnym w tej materii jest wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 12.5.2011 r.⁴⁰, który rozstrzygnął wątpliwości natury konstytucyjnej na tle wprowadzenia do polskiego porządku prawnego instytucji referendarza sądowego. Zastrzeżenia te powstały w związku z treścią art. 175 Konstytucji RP, który stanowi, że wymiar sprawiedliwości w Polsce sprawują: Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe, i art. 10 ust. 2 Konstytucji RP stwierdzającego, że wymiar sprawiedliwości w Polsce sprawują sądy i trybunały. Dla ustalenia, czy instytucja referendarza sądowego wpisuje się w schemat wyznaczony przez ustawę zasadniczą, a tym samym czy jej nie narusza, najistotniejsze znaczenie ma to, aby ostateczne i wiążące rozstrzygnięcia należały do kompetencji sądu oraz to, że podmiot któremu powierza się wykonywanie zadań z zakresu ochrony prawnej, był wyposażony w przymiot stabilności zatrudnienia, bezstronności oraz niezależności od władzy publicznej. Cytując uzasadnienie wyroku, warto wskazać, że: „z perspektywy konstytucyjnej istotne jest, aby ostateczne i wiążące rozstrzygnięcia sprawy należało do sądu sprawującego wymiar sprawiedliwości. Beneficjent konstytucyjnego prawa do sądu musi mieć zagwarantowaną proceduralną możliwość przekazania sprawy do właściwego, niezależnego, bezstronnego i niezawisłego

³⁸ D. Kotołowski, O. M. Piaskowska, K. Sadowski, *Metodyka pracy referendarza sądowego w sądzie powszechnym*, Warszawa 2012, s. 37.

³⁹ Treść art. 54 KPC: „Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio do wyłączenia referendarza sądowego, ławnika, jak również innych organów sądowych oraz prokuratora. Wniosek o wyłączenie referendarza sądowego oraz ławnika sąd rozstrzyga zgodnie z przepisami poprzedzającymi, a wniosek o wyłączenie pozostałych osób przekazuje odpowiedniemu organowi nadrzędemu.”.

⁴⁰ Sygn. akt P 38/08.

sądu”. Mając powyższe na uwadze stwierdził, że instytucja referendarza sądowego jest zgodna z Konstytucją RP⁴¹.

Choć Trybunał Konstytucyjny odnosił się do instytucji referendarza jako takiej, nie badając jego konkretnych kompetencji, nie oznacza to, że mogą one być kształtowane w sposób dowolny. Jak wyjaśnił Trybunał, muszą one odpowiadać omówionym na wstępie warunkom, a przede wszystkim, mieścić się w sferze zadań z zakresu ochrony prawnej. Analiza kompetencji referendarza sądowego w ramach polskiej procedury karnej dowodzi, że co do zasady, spełniają one powyższe kryteria. Wydawanie postanowień i zarządzeń, poleceń Policji i innym organom, kierowanie sprawy do postępowania mediacyjnego, wyznaczanie obrońcy, odtworzenie akt sprawy, nadanie klauzuli wykonalności czy fizyczny udział, np. podczas przesłuchania, są uprawnieniami wpisującymi się w „kanon” instytucji referendarza sądowego. Są to czynności niezwiązane bezpośrednio z przedmiotem postępowania karnego, mające charakter uboczne. Wątpliwości budzi jedynie uprawnienie referendarza sądowego do umarzania postępowania karnego. Nie jest to kwestia drugorzędna, wpadkowa, czy techniczna, do których rozstrzygania powołany jest referendarz. Umorzenie postępowania dotyka *meritum* procesu karnego i jego podstawowego celu, którym jest dążenie do stanu sprawiedliwości prawnomaterialnej. Jest to nic innego jak konkretyzacja abstrakcyjnego zespołu ustawowych znamion przestępstwa. Umorzenie postępowania przekreśla możliwość realizacji tego założenia, niwecząc także przedmiot postępowania karnego, jakim jest odpowiedzialność prawna oskarżonego za zarzucany mu czyn. Uprawnienie to dotyka sfery wymiaru sprawiedliwości w sposób bardzo wyraźny i tym samym poddaje w wątpliwość konstytucyjność tego rozwiązania. Podobne zastrzeżenia były już zgłaszane w doktrynie⁴².

3.4. Wnioski

Instytucja referendarza sądowego jest swego rodzaju hybrydą⁴³. Nie będąc sędzią, referendarz wykonuje w postępowaniu karnym wiele czynności niegdyś zarezerwowanych dla sądu. Określenie zakresu uprawnień referendarza sądowego w procesie karnym pozwala wskazać

⁴¹ Powyższy pogląd został zaaprobowany w doktrynie prawa i procesu karnego. Por. A. Sakowicz (red.), K. Boratyńska, P. Czarnecki, A. Górski, M. Królikowski, M. Warchoń, A. Ważny, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 278-281.

⁴² A. Kozak, *A jednak niezbędny...*, s. 601-609. Podobnie, na tle postępowania cywilnego: A. Arkuszewska, *Referendarz...*, s. 137-151.

⁴³ S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny...*, s. 169.

na możliwe pola rozszerzenia zakresu uprawnień referendarza sądowego także w postępowaniu karnym wykonawczym oraz w sprawach o wykroczenia. Postępowanie karne stanowi określony przez ustawodawcę wzorzec, którego odpowiednie stosowanie będzie możliwe w tych postępowaniach.

Referendarze sądowi zostali wprowadzeni do procesu karnego z dniem 1.7.2015 r.⁴⁴ z założeniem odciążenia systemu sądownictwa karnego. Celem wprowadzenia instytucji referendarza sądowego do polskiej procedury karnej było ograniczenie liczby stale rosnących pozasądowych, organizacyjno-technicznych, zadań wykonywanych przez sędziów. Bez wątpienia działalność referendarza sądowego ułatwia pracę sądu, co z kolei zapobiega powstawaniu przewlekłości postępowania, które narusza prawo do rzetelnego procesu określone w art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzonej w Rzymie 4.11.1950 r.⁴⁵. Niektórzy wskazują, że przyjętemu przez naszego ustawodawcę modelowi referendarza sądowego bliżej jest do systemu niemiecko-austriackiego, gdzie funkcjonariusz ten nie ogranicza się do wykonywania funkcji urzędniczych, jak ma to miejsce w systemie hiszpańsko-francuskim, ale rozpoznaje kategorie określonych spraw niegdyś zarezerwowaną dla sądu⁴⁶. Referendarz sądowy, posiadając niemalże wszystkie kwalifikacje sędziowskie, może wykonywać czynności na styku wymiaru sprawiedliwości, jednak nie przekraczając tej granicy. To właśnie wykonywanie wymiaru sprawiedliwości jest swoistą linią demarkacyjną dla referendarza sądowego, odgraniczającą go od pozycji sędziego czy asesora sądowego. Choć, jak pokazuje zestawienie kompetencji referendarza sądowego w procesie karnym, jest on obecny praktycznie na każdym etapie procesu karnego, co pokazuje jego silną pozycję w strukturze sądownictwa karnego, niejako zbliżoną do sędziego, nie może zastąpić sądu w tym postępowaniu.

„Zagrozić” pozycji referendarza może „powrót” instytucji asesora sądowego, którzy zostali przywrócić z dniem 1.1.2016 r., na mocy ustawy z 10.7.2015 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw⁴⁷. Zgodnie z PUSP asesor sądowy może wykonywać te same czynności, które obecnie są zarezerwowane dla referendarza. Jednocześnie ma prawo wykonywać zadania także z zakresu wymiaru sprawiedliwości. Powyższe wskazuje, że asesor w lepszy i pełniejszy sposób może zastąpić sąd podczas przeprowadzania procesu karnego niż referendarz sądowy, któremu powierzono

⁴⁴ Do procesu cywilnego z dniem 1.1.1998 r.

⁴⁵ Dz. U. 1993, Nr 61, poz. 284.

⁴⁶ P. Rylski, *Pozycja ustrojowa i procesowa referendarza sądowego w postępowaniu cywilnym*, Prawo w Działaniu 2011, t. 10, s. 139–186.

⁴⁷ Dz. U. 2015 r., poz. 1224.

realizację zadań wyłącznie z zakresu ochrony prawnej, innych niż wymiar sprawiedliwości. Słuszny jest w tej materii pogląd S. Waltośa, zgodnie z którym, w aktualnej sytuacji, wprowadzenie stanowiska asesora postawiło pod znakiem zapytania zasadność dalszego istnienia stanowiska referendarza sądowego⁴⁸.

Summary

The topic of article is to make an analysis generally applicable law in Poland, in order to obtain current position of court referendary in polish criminal procedure, after the last amendment from march 2016. In the first place it will be shown the general status of this public officer coming from general law. In the second place will be shown its specific position coming from procedural law. All above mentioned illustrate spectrum of referendary competency, responsibilities and performing functions as part of whole criminal procedure. The author of article aside from clear analyses of the law, will be subsidiary for advantage from doctrine's output in subject. In this paper take place an attempt of identifying and distinguishing performing responsibilities from the range of performing system of justice from performing responsibilities in area of legal protection and other than system of justice. It is the second what as a rule is reserved for court referendary. At the end of the article author presents postulates „*de lege ferenda*” for the polish legislator who takes into consideration proposed in doctrine directions of changes in polish law system.

Bartłomiej Oręziak

Student IV roku prawa stacjonarnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Autor artykułów naukowych oraz prelegent i organizator wielu konferencji ogólnopolskich i międzynarodowych. Założyciel i sekretarz Koła Naukowego Prawa Karnego „IUSTITIA” WPiA UKSW, założyciel i prezes Koła Naukowego Prawa Karnego Procesowego WPiA UKSW, założyciel i sekretarz Koła Naukowego Praw Człowieka WPiA UKSW oraz koordynator sekcji prawa i procedury karnej w Uniwersyteckiej Studenckiej Poradni Prawnej WPiA UKSW. Główne zainteresowania: prawo i proces karny, ochrona praw człowieka, prawo własności intelektualnej oraz prawo nowych technologii.

⁴⁸ S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny...*, s. 168-169.